

Libres i música en temps de desassossec

W. Shakespeare, "Romeo i Julieta", Act 2, Scene 2.

Shakespeare, el cuc i la rosa (I)

Un lloc brut de la pesta. Així descriu el missatger l'habitatge on els agents de l'autoritat l'obliguen a confinar-se inesperadament. L'incident impedirà l'entrega de l'avís que porta de part de Fra Llorenç al seu jove protegit. I d'aquesta manera absurda propiciarà la mort dels dos llegendaris amants. Romeu i Julieta són sens dubte les baixes més cèlebres que una epidèmia ha causat en l'imaginari col·lectiu. Atesa la situació actual, cap lector ni lectora de l'últim mig segle ha pogut sentir com nosaltres tan vivament, tan íntimament, el neguit que evoca el passatge esmentat. Aquesta és la traducció que en féu Josep Maria de Sagarra:

«Doncs anava a cercar un frare descalç

—un de la nostra ordre, el qual dintre de la vila

visitava els malalts—per dur-lo amb mi; i
quan el trobo, sospitant els guardes que
veníem d'un lloc brut de la pesta, ens van
tancar les portes; i no havent pogut sortir,
nostre viatge a Màntua s'aturava».

La pesta—"infectious pestilence" en el text original—acaba comportant, doncs, la mort dels protagonistes. Però ho fa només de retop perquè, curiosament, cap personatge shakespearí és víctima directa d'una epidèmia. No és el que esperàriem de l'obra d'un autor la existència del qual va estar amenaçada pel virus des del seu inicis. L'any 1564s'afegiren dues entrades d'importància històrica al registre parroquial de la Holy Trinity

Church de Stratford, separades per tot just tres mesos. La primera fa referència al bateig del genial dramaturg, una persona vertaderament única. El seu nom s'escriurà infinites vegades, el primer cop en llatí: "Gulielmus, filius Johannes Shakspere". La segona anuncia l'arribada d'una mortaldat que s'emportaria una sisena part dels habitants d'aquesta població, segant d'arrel tota presumpció de singularitat individual: "hic incepit pestis" anotà el vicari John Bretchgirdle amb una fredor administrativa glacial. Sembla ser, doncs, que devem l'obra immortal del dramaturg, en primera instància, al resistent sistema immunitari del petit Will. Començava així un sèrie de brots recurrents de pesta bubònica que marcarien la resta de la seva vida. No sabem res dels seus sentiments personals, però no hi ha dubte que els estralls ocasionats tingueren una incidència decisiva en l'aventura professional que el jove Shakespeare inicià a la ciutat de Londres cap a les acaballes del sis-cents. Els anys més devastadors serien el 1592 i, després, en el nou segle, el 1603, el 1606 i el 1609. En aquests casos, l'estat d'alarma isabelí—com si diguéssim—imposava el tancament de tots els teatres quan el còmput setmanal de víctimes superava la trentena. Un biògraf dels nostres dies podria dir sense exagerar gaire que l'aturada tingué per a Shakespeare un impacte disruptiu. Els llargs períodes de forçada inactivitat expliquen alguns dels desenvolupaments més importants de la seva carrera: la creació mateixa de la que seria la seva companyia teatral (The Lord Chamberlain's Men, després The King's Men); la necessitat de reinventar-se com a poetaescrivint "Venus and Adonis" i "The Rape of Lucrece"; l'experiment comercial del teatre privat del Blackfriars, etc. Durant la seva trajectòria com a home de teatre, l'epidèmia configurà nous espais, en un sentit tant metafòric com literal, que determinarien l'evolució de la producció literària shakespeariana.

Com és possible, doncs, que l'únic exemple significatiu que es pugui posar d'una acció dramàtica motivada per la pesta sigui la referida? A diferència del que podria semblar, es tracta d'una omisió que confirma l'empremta permanent que l'epidèmia deixà en la sensibilitat del poeta. Si no hi ha cap comèdia ni tragèdia que tracti el tema d'una manera explícita és perquè, indirectament, figura en totes. Així, s'ha pogut afirmar que una característica del llenguatge poètic de Shakespeare és la càrrega viral que aquest porta en tot el seu conjunt. Des de la forma que hi prenen les abundants vituperacions—«a plague on both your houses», maleeix Mercúcio els que el sobreviuran—passant pels diversos trops referents a la corrupció del “body politic” integrat per la nació anglesa, fins a la creació d'un discurs líric en què l'enamorament cursa amb la simptomatologia típica dels contagiats, com una infecció abrusadora que asseca la gola i obnubila la raó.

[La segona part serà publicada demà 28 de maig de 2020]

Jordi Coral Escolà (Departament de Filologia Anglesa i Germanística)
Bellaterra, a 27 de maig de 2020